

ДЕЯКІ ФАКТИ ПРО МОВУ УРДУ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

За допомогою описового методу розглянено деякі особливості граматичної структури та мовних елементів мови урду.

Ключові слова: мова урду, граматики, фонетика, лексика.

Abstract

Using of a descriptive method are explained some of the features of the grammatical structures and linguistic elements of language Urdu.

Keywords: language Urdu, grammar, phonetics, vocabulary.

Урду – індоарійська мова, що нараховує близько 104 млн. носіїв, включаючи тих, хто використовує її як другу мову. Раніше це була державна мова Індії, Персії, Османської імперії. Зараз – це офіційна мова Пакистану, яка є близькою і взаємно зрозумілою носіям хінді, незважаючи на те, що велика кількість слів урду була запозичена з перської та арабської мови. Лінгвісти розглядають стандартні версії урду та хінді як різні функціональні стилі, що з'явилися на основі діалекту кхарі-болі, відомого також під назвою «хіндустані». Мова урду поширена також в Афганістані, Бахреїні, Бангладеш, Ботсвані, Фіджі, Німеччині, Гайані, Індії, Малаві, Маврикію, Непалі, Норвегії, Омані, Катарі, Саудівській Аравії, Південній Африці, Таїланді, ОАЕ, Великобританії і Замбії. Для письма мовою урду з XII ст. використовується різновид персько-арабського шрифту, як правило, почерк насталік. Батьком урду називають Маулаві Абдула Хака – індійського та пакистанського вченого-філолога, чий внесок в поширення цієї мови безцінний.

Мова урду з'явилася порівняно недавно як результат синтезу мов, на яких говорили корінні жителі Північної Індії й іноземні завойовники. Воїни з Ірану, Аравії та Середньої Азії, які проникли в Індію разом зі своїми володарями, говорили в основному арабсько-перською мовою. На багатолюдних індійських базарах вони торгували з місцевими купцями і селянами. Так і зародилася нова, дуже красива мова урду.

Слово «урду» з перської мови اردو (ordū) означає – армія, військо, з тюркської ordū перекладається як орда, іноземний. Скорочення слів معلى اردو سے زبآن (Zabān-i Urdū-yi Mu'alla) українською перекладається як мова придворної армії.

В алфавіті урду 39 букв, запозичених з арабської та перської мов. В урду використовується арабсько-перська система письма (справа-наліво), яка ускладнена додатковими знаками, призначеними для передачі специфічно індійських звуків. Тому є багато слів, вимову яких треба запам'ятати. У цьому урду схожа до вимови англійської мови, яка має багато неправильних написань. Наприклад, букви پ, ت, ث, ٹ, ڙ мають загальну основу і відрізняються один від одного тільки крапками.

Більшість букв, зберігаючи свою незмінну частину, пишуться по-різному в залежності від того, в якому місці вони стоять в слові: на початку слова, в його середині, в кінці слова або окремо. Наприклад, перша буква ا [alif] використовується для позначення довгих голосних – найчастіше, довгого [a] і приєднується до інших букв тільки справа. На початку слова вона може означати звуки [a, i, e]. Як саме потрібно читати цей звук в тому чи іншому випадку, ніяких правил немає, тому такі випадки потрібно запам'ятовувати.

Голосні звуки урду – це три коротких голосних звука і сім довгих голосних звуків. У письмовій формі, короткі голосні представлені спеціальними символами вище або нижче цього слова. В урду розрізняються короткі і довгі голосні, дифтонги, а також чисті та носові голосні. Кожен із десяти голосних має носовий варіант. Крім того, є 2 дифтонги [ai:] і [au:].

Система приголосних мови урду характеризується тим, що є звуки, які не мають аналогів в українській мові, а також тим, що багато приголосних подібні за вимовою звуків до української мови. Деякі приголосні мають по кілька позначень: звук [t] передається двома літерами ط, ٹ, звук [z] – ظ, ذ, ڙ.

Одна крапка має велике значення і відіграє важливу роль в алфавіті урду. Наприклад: ح [гей] з крапкою над ним стає خ [хей], або ج [джем] з крапкою під ним.

Лексика урду ґрунтується на індійській, маючи значну частку запозичень з перської й арабської. Є також кілька запозичень із тюркських мов, португальської й англійської. Багато

арабських слів прийшли в урду за посередництвом перської мови, найчастіше вони мають інше значення, ніж в мові-оригіналі.

Морфологія мови урду в загальному схожа на граматику хінді, проте урду увібрала в себе деякі елементи, які характерні для граматики арабської й перської мов. Іменники, займенники та дієслова змінюються за числами (однина і множина) і відмінками (прямий, непрямий, кличний), дієслова, деякі прикметники та іменники змінюються за родами (чоловічий і жіночий).

Інфінітив дієслова в урду завжди закінчується на نَا [nā]: ہونا [hona] – бути, دیکھنا [dehna] – бачити, کہنا [kehna] – сказати, کھانا [khana] – поїсти, کارنا [karna] – робити та інші. Дієслова в мові урду репрезентують іменник дії чоловічого роду, наприклад, آنا [ânâ] означає і дієслово «приходити, приїжджати», й іменник «прихід, приїзд».

В урду є кілька видів часів дієслова. Теперішній час має два види, минулий – три, майбутній час може виражатися в трьох формах. Більшість часів утворюється за допомогою допоміжного дієслова ہونا honâ. Таким чином, коли українською ми говоримо «я бачу», то на урду – «я бачу є».

Для урду характерний порядок слів у реченні: підмет-додаток-дієслово. Якщо в українській мові ми скажемо: «Оксана бачить студента», то на урду це буде виглядати так: «Оксана студента бачить».

Урду завдяки її мелодійності та красі називають «мовою поезії та любові». Урду має багате літературне минуле. Наприклад, багато років проводилися так звані «мушаіри» (з'їзди і конкурси поетів). На цих зустрічах поети декламували свої вірші перед тисячною аудиторією й отримували негайну оцінку свого мистецтва. Вищою формою поезії на урду були газелі («розмови з прекрасними жінками»). Головні їхні мотиви полягали в оспівуванні краси коханої, хоча часто поети віддавалися також філософським роздумам.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Давидова А. А. Учебник языка урду : Для первого года обучения / А. А. Давидова. – М., 2003. – 400 с.
2. Учебник языка урду. Часть I. – Москва: Московский Государственный университет им. М. В. Ломоносова, Институт стран Азии и Африки, издатель Степаненко. 2003. – 388 с.

Балоч Лараїб – слухач підготовчого відділення для іноземних громадян, групи № 1, Вінницький національний технічний університет, Вінниця.

Науковий керівник: **Мошноріз Марія Миколаївна** – викладач кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, e-mail: opanasuk.mm@gmail.com

Baloch Larayib – listener of the Preparatory Department for Foreign Citizens, group № 1, Vinnytsia National Technical University

Supervisor: **Moshnoriz Mariya Mykolayivna** – teacher of Department of linguistics, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: opanasuk.mm@gmail.com